

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
В.о. завідувач кафедри
_____ Уханова І.О.
“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ: «ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ
МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ»**

Виконавець:

студент ФМЕ, гр. 64М
Крамаренко Олександр
Олександрович

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор
Єрмакова Ольга Анатоліївна

/підпис/

ОДЕСА – 2023

ЗМІСТ

Вступ		4
Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ В ПОРТАХ	7
1.1.	Роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів	7
1.2.	Особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій	21
1.3.	Сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу	26
Висновки до розділу 1		33
Розділ 2	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ	35
2.1.	Структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій	35
2.2.	Ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій	43
2.3.	Економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями	47
Висновки до розділу 2		52
Розділ 3	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕРЕВАЛКИ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ ПОРТАМИ УКРАЇНИ	53
3.1.	Визначення успішних стратегій здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій	53
3.2.	Перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури	70
3.3.	Шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України	80
Висновки до розділу 3		90
Висновки		92
Список літературних джерел		97
Додатки		103

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Економіка України в першу чергу залежить від міжнародної торгівлі. До початку російського вторгнення відсоток товарів і послуг, які були експортовані з країни, становив 45,5%, тоді як відсоток товарів і послуг, які були імпортовані, становив 53,8%. Ці показники значно перевищували середньосвітовий показник. Крім того, морські порти України залишалися і будуть надзвичайно значущим транспортним майданчиком України для світу. До початку війни 60% експорту країни здійснювалося через морські порти, що є найбільшим відсотком серед усіх країн світу. Як наслідок, важливість ефективності українських портових операцій має першочергове значення для економіки країни з точки зору зниження витрат пов'язаних з торгівлею.

До початку конфлікту щонайменше дві третини загального обсягу зовнішньої торгівлі в Україні транспортувалося через морські порти. У січні 2022 року через ці порти щодня проходило в середньому 500 тис. тонн вантажів, вже за перші два тижні військових дій обсяг перевалки знизився на 420 тис. тонн.

Сьогодні, українські порти лишаються заблокованими з початку повномасштабного вторгнення росії, що призвело до мільярдних втрат для економіки України та загрожує голодом світу. Порти Маріуполя, Бердянська, Скадовська та Херсона — окуповані та розкрадаються росіянами, інфраструктуру в Миколаєві регулярно обстрілюють ракетами, дані факти як ніколи вимагають детального розгляду проблем та перспектив перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Метою роботи є визначення проблем та перспектив перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи необхідно вирішити наступні дослідницькі **завдання**:

1. Охарактеризувати роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів;
2. Визначити особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій;

3. Описати сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу;
4. Дослідити структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій;
5. Оцінити ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій;
6. Проаналізувати економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями;
7. Визначити успішні стратегії здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій;
8. Проаналізувати перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури;
9. З'ясувати шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України.

Об'єктом дослідження є: перевалка міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Предметом дослідження є: науково-теоретичні дослідження та практичні рішення щодо проблем та перспектив розвитку перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

Методами дослідження є загальні методи (індукція та дедукція, класифікація, синтез, аналіз), економіко-статистичні, графічні, теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні, графічні та інші.

Інформаційна база дослідження. Важливими для написання даної кваліфікаційної роботи були дослідження: О. С. Артем'єва, С. В. Боричева, О. Г. Габа, С. В. Гревцова, О. П. Дяченко, Н. В. Короленко, Т. Г. Логутова, О. І. Петренко, Я. Д. Свириденко, В. Д. Фліппова, О. С. Шепетовського.

Інформаційно-довідкову базу дослідження склали дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених у портовій галузі України та світу, офіційні дані, аналітичні дані Адміністрації морських портів України, Асоціації портів Чорного моря.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано тези: Крамаренко О. О. Проблеми та перспективи перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій. Збірник наукових праць кафедри міжнародних відносин «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», Одеса: ОНЕУ, 2024, Вип. 4 (у друці).

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, якими охоплюються 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел (49 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 104 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 5 сторінок. Також у роботі є наявні 2 додатки.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було проаналізовано та зроблено теоретичне узагальнення проблем та перспектив перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій.

У процесі вивчення теоретичних і практичних аспектів проблеми відповідно до окресленої мети та завдань, викладених у вступі, зроблено такі основні висновки.

Повномасштабне вторгнення росії до України вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди людям та інфраструктурі України особливих випробовувань. Враховуючи це, виникає об'єктивна необхідність оперативно перебудовувати логістичну систему, формувати нові ланцюги доставки вантажів, змінювати напрямки торговельних потоків через блокаду українських морських портів та часткову втрату залізничної мережі. На логістичні ланцюги, міжнародну торгівлю та купівельну спроможність українського споживача впливають не тільки перемоги на фронті, але й валютні коливання, адаптивність та професійна гнучкість фахівців, які працюють в сфері логістики, стійкість українського народу на підтримка світової спільноти. Відкрите протистояння з росією стало для нашої країни серйозним викликом, який потребує загальної консолідації й оптимізації всіх суспільних процесів загалом та переформатування логістики зокрема портової.

Виходячи з інформації, яка була наведена в попередніх розділах хочемо зазначити, що пандемія COVID-19, війна в Україні, зміна клімату та геополітика спричинили хаос у сфері морських перевезень та логістиці, заблокувавши одні порти і заклавши інші, змінивши конфігурацію марш-рутів, збільшивши затримки і підштовхнувши до зростання вартості перевезень. Кораблі забезпечують понад 80% світової торгівлі, тому перебої в роботі портів і судноплавних шляхів означають, що продовольство, енергія, зерно, ліки та інші товари першої необхідності не потрапляють до тих, хто їх потребує. Підприємства залишаються без поставок, а ціни для виробників і споживачів стрімко зростають. Хоча затримки зменшилися, а тарифи на сухі вантажі знижуються, морський транспорт – а отже, і світова торгівля – залишається вразливою. Галузь повинна інвестувати зараз, щоб підвищити свою стійкість до майбутніх криз і зміни клімату. Порти, судноплавні

компанії і транспортні оператори повинні розширювати потужності, оновлювати і розширювати флот і обладнання, забезпечувати достатню кількість кваліфікованої робочої сили, покращувати зв'язок і продуктивність, скорочувати викиди і захищати конкуренцію, щоб морський транспорт міг пережити наступний шторм.

З метою розкриття теми дослідження ми намагалися досягти поставленої мети. Тому опрацьований нами матеріал дає змогу зробити певні висновки.

У першому розділі « Теоретичні основи організації перевалки міжнародних морських вантажів в портах» нам вдалось охарактеризувати роль портів в організації перевалки міжнародних морських вантажів, що дозволило зробити такі висновки. Морські перевезення мають вирішальне значення для світової торгівлі, оскільки понад 80% усіх товарів перевозяться морем. Проте вітчизняні морські порти стикаються з такими проблемами, як недостатня інфраструктура та сучасне вантажно-розвантажувальне обладнання. Основні порти в усьому світі впроваджують цифрові технології для підвищення ефективності та оптимізації логістичних операцій. Морська портова галузь безпосередньо впливає на світову економіку, і від статусу морської портової галузі залежить ефективність логістики великих експортних підприємств. Міжнародні морські перевезення регулюються багатосторонніми міжнародними договорами та національним законодавством. Незважаючи на невідповідний термін доставки та загрозу піратства, морський транспорт залишається потужним засобом ведення зовнішньої торгівлі та розвитку міжнародних економічних зв'язків.

Також у даному розділі ми визначили особливості логістики здійснення перевалки міжнародних морських вантажів в портах в умовах воєнних дій, що дозволило зробити наступні висновки. Блокада українських портів росією завдала значних економічних збитків європейським країнам. Підприємства України, зокрема металургійні та гірничодобувні, сильно постраждали від блокади Чорного моря. Через закриття морських портів значна частина логістики була передана залізниці та автотранспорту [4]. Альтернативою прямим морським перевезенням з Китаю та інших країн Південно-Східної Азії є варіанти логістики доставки. Сьогодні морські

вантажопотоки України реорганізовані внаслідок військових дій. Морський транспорт перенаправляється з портів Чорного моря в порти Балтійського моря.

Окрім того у першому розділі ми описали сучасні тенденції у перевалці міжнародних морських вантажів в портах країн світу та зробили такі висновки. Морський транспорт є значним внеском у міжнародну торгівлю, понад 80% фізичного обсягу та 70% вартості перевозиться за допомогою морських перевезень. Пандемія COVID-19 перервала доставку, але галузь виявилася більш стійкою, ніж очікувалося, через різну швидкість і шляхи поширення пандемії в регіонах і на ринках. Торговельні потоки відновилися завдяки масштабним пакетам стимулів, збільшенню споживчих витрат на товари та розширенню електронної комерції. Однак вузькі логістичні місця та брак потужностей призвели до перевантаженості портів, зниження рівня обслуговування та надійності, а також збільшення фрахту та додаткових зборів. Старіючий флот також викликає занепокоєння, оскільки старі судна менш ефективні та викидають більше викидів.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану перевалки міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій» ми дослідили структурні зміни в перевалці міжнародних морських вантажів та обсягах роботи портів України в умовах воєнних дій та зробили наступні висновки. Незважаючи на блокаду українських морських портів, порт Рені показав найкращий результат роботи у 2022 році зі збільшенням перевалки вантажів у 6,5 разів. Українські порти на Дунаї відчують сплеск вантажопотоку через блокаду портів Азовського басейну та Чорного моря. Обсяг перевалки вантажів у регіоні до кінця 2023 року може зрости до 20 млн тонн. Такі результати критично важливі для забезпечення інтеграції економіки України у світову економічну систему та збереження цілісності вітчизняного господарського механізму.

Також у даному розділі ми оцінили ризики та загрози, що впливають на перевалку міжнародних морських вантажів портами України в умовах воєнних дій, що дало можливість зробити наступні висновки. Війна, що триває в Україні, спричинила значні збої в транспортній та морській галузях країни, що призвело до дефіциту експортного обладнання та зменшення кількості перевалці морських

вантажів портами України. Блокада морських портів призвела до затримок митного оформлення вантажів і підвищення тарифів на складування. Порти Рені та Ізмаїл досягли своєї максимальної пропускної здатності, а логістичні проблеми та обмежувальні регуляторні заходи викликають додаткові проблеми. Крім того, ракетні удари росії по портовій інфраструктурі, включаючи зернові склади та перевантажувальні потужності, спричинили зростання цін на продовольство на світових ринках і можуть призвести до штучного голоду в деяких країнах.

Окрім того у другому розділі нами проаналізовано економічні втрати від скорочення обсягів перевалки міжнародних морських вантажів портами України, обумовлені воєнними діями, в процесі даного аналізу ми зробили висновки, що триваючий конфлікт між Україною та росією серйозно впливає на морські та авіаційні вантажні перевезення в Україні. Російські війська блокують судноплавні шляхи, що ще більше впливає на міжнародну морську перевалку вантажів через порти України. Обсяги перевалки міжнародних морських вантажів через порти України суттєво зменшилися через ряд факторів. Збройний конфлікт в Україні, має значні наслідки для судноплавної галузі, такі як підвищення ризиків судноплавства та закриття портів, що може вплинути на обсяги перевалки міжнародних морських вантажів. Відбудова та ремонт пошкоджених портів України є критично важливим кроком до пом'якшення економічних втрат, спричинених триваючою війною.

У третьому розділі: «Перспективи розвитку перевалки міжнародних морських вантажів портами України» було визначено успішні стратегії здійснення перевалки міжнародних морських вантажів портами для протидії викликам воєнних дій. Так Перевалка міжнародних морських вантажів через порти України має вирішальне значення для її економіки та міжнародної торгівлі, але обмежені глибини та небажання працювати з каботажним флотом перешкоджають оптимізації. Використання рейдів для завантаження великих суден до повної осадки є потенційним рішенням для оптимізації морської логістики в Україні. Стратегії збільшення потужності під час війни включають розвиток критичних складських приміщень, покращення транспортної логістики та посилення заходів безпеки портів. Уряд прагне підвищити ефективність і залучити щонайменше \$500 млн

приватних інвестицій шляхом розробки генерального плану розвитку порту, модернізації потужностей і проведення концесійних конкурсів на об'єкти державної інфраструктури.

Також у даному розділі ми проаналізували перспективи залучення іноземних інвестицій у відновлення портової інфраструктури, в процесі аналізу даного питання нами були зроблені наступні висновки. Україна шукає іноземні інвестиції для відновлення та модернізації своїх портів, які мають вирішальне значення для економічного зростання та стабільності. Державно-приватні партнерства успішно залучають інвестиції від іноземних інвесторів і банків, але такі проблеми, як політична нестабільність, корупція та відсутність прозорості, можуть перешкоджати прямим іноземним інвестиціям. Хоча іноземні інвестиції можуть забезпечити необхідні ресурси для розвитку інфраструктури та покращення відносин з іншими країнами, існують занепокоєння щодо експлуатації ресурсів і робочої сили, загроз національній безпеці, корупції та нестабільності в уряді. Україна повинна ретельно управляти іноземними інвестиціями, щоб принести користь економіці та громадянам.

Окрім вищезазначених питань, у третьому розділі ми з'ясували шляхи мінімізації ризиків перевалки міжнародних морських вантажів портами України, та зробили наступні висновки. Перевалка міжнародних морських вантажів через українські порти під час бойових дій становить значні ризики для безпеки. Міністерство інфраструктури України прагне покращити якість послуг, що надаються українськими морськими портами, та зменшити ризик перенаправлення вантажів та неправильного декларування шляхом запровадження нових заходів та вдосконалення нормативно-правової бази. Щоб мінімізувати ці ризики, слід розробити та впровадити комплексні плани управління ризиками, приділяючи пріоритет таким заходам безпеки, як кібербезпека, ефективні стратегії управління ризиками, співпраця з правоохоронними органами та органами безпеки, регулярні оцінки безпеки та навчання персоналу з безпеки протоколи та реагування на надзвичайні ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про морські порти України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17#Text> (дата звернення: 01.11.2023).
2. Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету для гарантування безпеки судноплавства в акваторії українських портів у Дунайському регіоні та перевезень залізничним транспортом: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2022 № 642. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-2022-%D0%BF> (дата звернення: 28.10.2023).
3. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-п#Text> (дата звернення: 24.09.2023).
4. Про закриття морських портів: Наказ Міністерства інфраструктури України від 28.04.2022 № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0470-22> (дата звернення: 15.09.2023).
5. Про затвердження Порядку оцінки шкоди, заподіяної внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України та воєнних дій на території України, у сферах безпеки судноплавства в акваторії українських портів у Дунайському регіоні та перевезень залізничним транспортом: Наказ Міністерства інфраструктури від 09.07.2022 № 503. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1279-22> (дата звернення: 18.09.2023).
6. Про затвердження переліку морських портів України, відкритих для заходження іноземних суден: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 466-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-2013-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.09.2023).
7. Агроновини. Заблоковані порти: логістика агропродукції здорожчала в 4 рази - agroportal.ua. AgroPortal.ua. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/zablokovanii-porti-logistika-agroprodukciji-zdorozhchala-v-4-razi> (дата звернення: 04.10.2023).
8. Артем'єв О. С. Державне регулювання господарських відносин у діяльності морських портів. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2020. № 4. С. 117–123.

9. Березовий М. І., Болжеларський Я. В., Гревцов С. В., Боричева С. В. Аналіз логістичних ризиків перевезення вантажів зернової групи в європейські порти з використанням контрейлерної технології. «Транспортні системи та технології перевезень» збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. 2023. № 25. С. 61–68.

10. Від 22 до 50%. У Dragon Capital оцінили падіння ВВП України – все залежить від розблокування портів. Новини бізнесу, економіки, фінансів, ринків і компаній – НВ Бізнес. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/naskilki-znizitsya-vvp-ukrajini-cherez-rosiyske-vtorgnennya-ocinka-dragon-capital-50247043.html> (дата звернення: 06.10.2023).

11. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога [22.04.2022] [LIVE]. Trans.INFO. URL: <https://trans.info/ru/viy-na-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148> (дата звернення: 02.10.2023).

12. Власова В. Г, Єдемський Є. В. Проблеми та перспективи розвитку морських портів на Дунаї. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій. Серія : Економіка і управління. 2019. Вип. 43–44. С. 52–60.

13. Григоренко Ю. Д., Шніцер М. А. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. велике дослідження – forbes.ua. Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyuni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501> (дата звернення: 23.09.2023).

14. Григоренко Ю. Д. Воєнна логістика: проблеми українського експорту залишаються невирішеними – Статті – GMK Center. GMK. URL: <https://gmk.center/ua/posts/voennaya-logistika-problemy-ukrainskogo-eksporta-ostajutsya-nereshennymi-2/> (дата звернення: 23.09.2023).

15. Григоренко Ю. Д. Жовтень став найгіршим місяцем для експорту продукції ГКМ України у 2022 році – Статті – GMK Center. GMK. URL:

<https://gmk.center/ua/posts/zhovten-stav-najhirshym-misiatsem-dlia-eksportu-produktsii-hmk-ukrainy-u-2022-rotsi/> (дата звернення: 23.09.2023).

16. Гринів Н. Т., Равліковська А. А. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. *Академічні візії*. 2022. № 13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7411975> (дата звернення: 07.10.2023).

17. Гришова І. Ю., Дяченко О. П. Державна політика розвитку морських портів України в контексті розвитку міжнародних транспортних коридорів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 13. С. 5–11.

18. Гуренко А. В., Щеникова Е. В., Євсік М. С. Дослідження сучасного потенціалу морегосподарського комплексу України. *Вісник Приазовського технічного університету*, 2017. Вип. 33. С. 218–224.

19. Директиви делегації Уряду України для участі у багатосторонніх переговорах з підготовки та узгодження проекту Ініціативи щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2022 р. № 626-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2022-%D1%80#n13> (дата звернення: 19.09.2023).

20. Дослідження та аналітика - european business association. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka/> (дата звернення: 25.09.2023).

21. Дяченко О. П., Габ О. Г. Методичний інструментарій стратегічного розвитку та нарощення конкурентоздатності морських портів України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 4. С. 69–77.

22. Інвестиційні механізми структурних трансформацій у транспортній галузі. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/investiciyni-mekhanizmi-strukturnikh-transformaci-y-u-transportniy-galuzi> (дата звернення: 08.11.2023).

23. Короленко Н. В. Міжнародна конкурентоспроможність морських портів України в умовах глобалізації: шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 10. С. 96-107.

24. Круглий Д. Г. Дослідження стану економічної ситуації галузі морських перевезень під час пандемії. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій. Серія : Транспортні системи і технології. 2020. Вип. 36. С. 143-149.

25. Логістика війни. Як змінились вантажні перевезення в Україні. Новини бізнесу, економіки, фінансів, ринків і компаній – НВ Бізнес. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/perevezennya-v-ukrajini-pid-chas-viyni-gumanitarni-vantazhi-obmezhennya-na-perevezennya-50231625.html> (дата звернення: 05.10.2023).

26. Логутова Т. Г. Морські порти як ключові логістичні центри у розвитку світової торгівлі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. № 20(2). С. 96-101.

27. Нарис про відбудову України / Бекер Т. та ін.; Centre for Economic Policy Research. London, UK. С. 22–32. URL: https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine_ukr.pdf. (дата звернення: 30.09.2023)

28. Оперативний звіт АМПУ: Зведена таблиця підходу суден до морських портів України. URL: <https://www.uspa.gov.ua/project/zvit-zerno> (дата звернення: 20.09.2023).

29. Оршанська М. І. Залучення прямих іноземних інвестицій в інфраструктуру України на умовах державно-приватного партнерства. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 9. С. 110–114.

30. Пархоменко І. Н. Морський транспортний комплекс у системі міжнародних економічних відносин. Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. 2018. № 2(63). С. 16-23

31. Петренко О. І. Морські контейнерні перевезення: світові тенденції. Бізнес Інформ. 2019. № 12. С. 177-184.

32. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України від 21 квітня 2022 р. № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (дата звернення: 01.10.2023).

33. Побоченко Л. М. COVID-2019 як нова загроза світовій економіці. Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики. 2020: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року: тези доп. Київ, 2020. С. 465-469
34. Реалізація проекту "rail baltica": можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/realizatsiya-proyektu-rail-baltica-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny> (дата звернення: 07.10.2023).
35. Розвиток транспорту з метою відновлення і зростання української економіки : наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук О.І. Никифорок ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". К., 2018. 200 с.
36. Свириденко Я. Д. Як буде відновляватися Україна? Українська правда. 2022. 21 квітня 2022 URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/04/21/7341214/>(дата звернення: 29.09.2023).
37. Складне питання: як український ритейл переживає втрату частини складів, та як це змінює логістику. Асоціація ритейлерів України – The profile association of retail market players. URL: <https://rau.ua/novyni/sklad-ritejl-vtratu-logistiku/> (дата звернення: 03.10.2023).
38. Українська інфраструктура має широкий потенціал для інвестицій іноземних партнерів. URL: <https://restoration.gov.ua/press/news/55759.html> (дата звернення: 26.10.2023).
39. Фліппова В. Д., Шепетовський О.С. Базові моделі державного управління розвитком морських портів. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_2_22 (дата звернення: 14.09.2023).
40. Фінплан та звітність | АМПУ. АМПУ | Адміністрація морських портів України. URL: <https://www.uspa.gov.ua/pro-pidpryyemstvo/finplan-ta-zvitnist> (дата звернення: 01.11.2023).
41. Шенгер М., Гринько І. Залучення прямих іноземних інвестицій у будівельну галузь України в період повоєнного відновлення економіки.

SWorldJournal. 2019. № 16-02. С. 35–38. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-16-02-034> (дата звернення: 29.10.2023).

42. Шенгер М., Грінько І. Залучення прямих іноземних інвестицій у фінансування будівельної галузі України в період повоєнного відновлення економіки: порівняльний аналіз з країнами єс. *European science*. 2023. Sge21-03. С. 39–55. URL: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-21-03-007> (дата звернення: 30.10.2023).

43. Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html (дата звернення: 07.11.2023).

44. Global competitiveness report 2020. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020> (дата звернення: 13.09.2023).

45. Kindzerskyi Y. Postwar recovery of ukraine's industry: challenges and features of policy. *Economic analysis*. 2022. № 32(2). С. 101–117. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101> (дата звернення: 27.09.2023).

46. Pidorycheva I. Yu., Antoniuk V. P. Modern development trends and prospects for innovation in the technologyintensive sectors of Ukraine's industry. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18, No. 1. P. 3–19. URL: <https://doi.org/10.15407/science18.01.003>. (дата звернення: 28.09.2023).

47. Raicheva L. State regulation of seaport activity in the system of economic security of ukraine. *Problems of systemic approach in the economy*. 2022. № 3(89). URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-3-25> (дата звернення: 10.10.2023).

48. Seven key trends shaping maritime transport. UNCTAD. URL: <https://unctad.org/press-material/seven-key-trends-shaping-maritime-transport> (дата звернення 10.09.2023).

49. Shults S. L., Lutskevych O. M. Problems of functioning of transport infrastructure and logistics of Ukraine in wartime conditions. *Regional economy*. 2022. No. 2(104). P. 85–93. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-9> (дата звернення 11.10.2023).